דאגב חורפיה בלע [א]אבל קישות גריר לבי פסקיה ואכיל [ב]קילחי דליפתא שרי [ג]דסילקא אסירי [ד]ואי פתך בהו דליפתא שפיר דמי בעא מיניה רב דימי מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא אמר ליה [ה]אסור דחלא מאי אמר ליה [ו]שרי ומאי שנא [א]לכי תיכול עלה כורא דמלחא מאי טעמא האי איתיה איסורא בעיניה והאי ליתיה איסורא בעיניה [ז]ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא שרייה רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא אמר רבא מאן חכים למישרי כי האי גוונא אי לאו רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא קסבר [ג]כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח הני מילי היכא דאינו נאכל מחמת מלחו אבל האי כותחא הרי נאכל מחמת מלחו והני מילי [ח]חי אבל צלי בעי קליפה [ט]ואי אית ביה פילי כוליה אסור [י]ואי מתבל בתבלין כוליה אסור אמר רב נחמן אמר שמואל ככר שחתך עליה בשר אסור לאכלה והני מילי דאסמיק והני מילי דאבריה והני מילי דאסמכיה אבל קלישתא לית לן בה שמואל שרי ליה לכלביה רב הונא יהיב ליה לשמעיה מה נפשך אי שרי לכולי עלמא שרי אי אסור לכולי עלמא אסור שאני רב הונא דאנינא דעתיה רבא [כ]אכיל ליה וקרי ליה חמר בשר אמר רב נחמן אמר שמואל [ל]אין מניחין כלי תחת בשר עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו מנא ידעינן מר זוטרא משמיה דרב פפא אמר משתעלה תימרתו מתקיף לה רב אשי ודלמא תתאה מטא עילאה לא מטא אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתא אלא משרא ביה תרתי גללי מלחא ומשפייה

קישות. מתוקה היא ואינו נבלע בתוכה אלא השמנונית לף ועומד על מקום החתך הלכך גריר לבי פסקיה למקום חתך גורר מעט בסכין ואכיל אף בכותח. הלכך דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח כדאמר דאין נותן טעם הבא מן הממש אלא נותן טעם הבא מנותן טעם דהתם קערה מקנחין אותה משומן הקרוש עליה משום מיאוס אבל (א) לסכין פעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר וכשחותך בגנון הוי נותן טעם הבא מן הממש ועוד דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחים ואגב דוחקא דסכינא פליט סכינא ובלע גנון: **קלחי.** קלחים: **ליפתא.** לפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו: **דסילקא אסירי.** לפי שנותן טעם כאן: **ואי פתך בהו דליפתא.** ערבן בעת חתוכן שחתך אחת של לפת ואחת של תרדין הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ואין התרדין מקבלין טעם הימנו: **כמכא.** כותח. מי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע וימלחו ממנו קדרת בשר: **דחלא מאי.** דרך לתת חומץ לתוך התבשיל. מי חיישינן שמא יפול מן הכותח בחומץ ויחזור ויתן ממנו לתבשיל: **לכי תיכול.** כשתמדוד לי עליה כור של מלח בשכרי אומר לך טעמו של דבר: **האי.** כותח הנופל במלח נראה וניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתיה בעייניה וטעמא נמי לא יהיב כותח בחומץ: **שרייה רב חיננא.** אע"פ שהכותח מליח הוא: **דאינו נאכל מחמת מלחו.** אינו נוח ליאכל מרוב מלח שבו עד שורין ומדיחין אותו במים כעין מליחת בשר להצניע: **נאכל מחמת מלחו הוא.** כלומר נאכל במלחו הוא: **קליפה.** מלמעלה סביב: **ואי אית ביה פילי.** בקעים והוא צלי לא סגיא ליה בקליפה לפי שבולע דרך הנקבים ד) וכולו אסור: **ואי מתבל בתבלין.** התבלין שנתבשלו עמו מרככין אותו ונוח לבלוע וכשנפל לכותח היה נמח לבלוע ובלע: **שחתך עליה בשר.** כשהוא חותך מן הצלי: **אסור לאכלה.** מפני שהדם יוצא ונבלע בו: **וה"מ דאסמיק.** שהיה הבשר אדום שנקטרוד"א: **והני מילי דאבריה.** שנקב הדם את הככר כלומר עבר מצדו לצדו עד שנראה משני לצדין: הכי גרסינן **והני מילי דאסמכיה.** שהיה אותו מוהל היוצא מן הבשר עבה אבל צלול לאו דם הוא: **שרי ליה לכלביה.** להאוה ככר: **מה נפשך.** דאיהו לא בעי למיכליה ולשמעיה ספי ליה איסורא: **דאנינא דעתיה.** האי דלא אכיל ליה משום דאיסטניס הוה ולאו משום איסורא: **חמר בשר.** יין הבשר: **אין מניחין כלי.** כי דוגי דלעיל (דף קיא:): **עד שיכלה.** שיצא כל דמו ככר נפלט ממנו: **משתעלה תימרתו.** שהבשר מעלה עשן. לישנא אחרינא שיהו הגחלים מעלין עשן שכל זמן שהדם שותת עליהן אין אלא כבין והולכים אבל כשהשומן נוטף הן מעלין עשן. לשון מורי: **ודילמא תתאה מטא.** צד התחתון של צד גחלים נצלה והעליון לא נצלה: **תרי גללי דמלחא.** בין על הבשר ובין בתוך הכלי והדם נגרר אל המלח לשוליים:

ומשפייה

והא דאמרינן פרק כל שעה (פסחים דף ל.) אין טשין התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה עד שיוסק התנור ולא סגי בקנוח אין ראיה משם דנתבשל אסור מדלא חשיב ליה בקנוח נותן טעם בר נותן טעם לאומר ר"ת דלאי אפשר לתנור להתקנח יפה כשנדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק ויש לדקדק דאפילו נתבשלו שרי כדאמרינן פרק דם חטאת (זבחים דף צז.) דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל שלמים האידנא בקדרה שבשל בה שלמים אתמול דלא אמרינן דקא ממעט באכילת שלמים דהאידנא משום דטעם שני הוא ונתבטל קודם שיבא לידי איסור ואין לומר דשאני התם דהוי טעם שלישי לפי שיש מים בקדרה מטעם זה יהיו נמי הבילים מותרים שנתבשלו במים בקדרה ועוד דגבי שפוד ואסכלה מייתי בסוף מסכ' ע"ז (דף עו.) ההיא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו א] ומיהו ע"כ אין ראיה משם דהא אפילו בשל בה חטאת שרי לבשל באותה קדרה שלמים בסוף מסכת ע"ז (שם) והרי ממעט באכילתה דמתסרי לזרים ולנשים ולעבדים דאין נאכלת אלא לזכרי כהונה וגם מפקלי ביומא דהוי טעם שני באיסור ועל כרחין התם הוי טעמא משום דמין במינו מדאורייתא בטל ברוב ובכלי מקדש אוקמוה אדאורייתא וקערות שמשתמשין בהן בשר שהודחו במחבת של חלב בכלי ראשון ושניהם בני יומן יש לאסור אפילו אם נאמר לאו דוקא עלו אלא אפילו נתבשלו אם השמנונית בעין על הקערות דהוי כסכין שלא נתקנח דאסר בקונטרס ללשון אחר ואפילו אין שמנונית בעין אסור דהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזה לזה והוי טעם שני באיסור ועוד דלא דמי כלל לדגים שעלו בקערה דהא כשהטעם שני של בשר ושל חלב נכנס במים מיד נאסרו המים וחוזרין ואוסרין הקערות והמחבת ואם האחד אינו בן יומו או אותו שהוא בן יומו מותר: **אגב** חורפיה בלע. יש ליזהר שלא לחתוך שומין כרישין ובצלים בסכין חולבת משום דחריפי טובא והיכא דחתך ונתן בקדרה מלאה מים רותחת מותר בששים לבטל טעם הבלוע בירק (ב) ונפלט מן הסכין אבל חתכו בסכין של עובד כוכבים נעשה הירק כולו נבלה וצריך ששים לבטל הירק וצריך עיון אם הסכין מקונח ואין בן יומו אי חורפא דידהו מחליא לשבח כדאמר גבי חלתית פרק אין מעמידין (ע"ז דף לט.): **מהו** לאנוחי כדא דמלחא בהדי כדא דכמכא א"ל אסור. אין לאסור מטעם זה להניח כתבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב דהתם נזהר יפה שלא יפול מזה על זה אבל הכא לא מסקי אדעתייהו ליזהר שלא יפול מן הכותח במלח ולא ידע וימלח ממנו בשר וכן דחלא כי דרך לתת חומץ בתבשיל וחיישינן שמא יפול מן הכותח לתוכו ויחזור ויתן לתוך התבשיל: **הני** מילי דאינו נאכל מחמת מלחו. הר"ר יעקב ישראל התיר פעם אחת גיגית מלאה בשר שנמלחה יפה עם חתיכת נבלה ואמר דלא חשיב אינו נאכל מחמת מלחו אא"כ נמלח כעין עבוד כדאמר פרק כלל גדול (שבת דף עה:) האי מאן דמלח בישרא בשבת חייב משום מעבד ומוקי לה דבעי לאורחא אבל לביתא לא משוי איניש מיכליה עץ ובקונטרס נמי פירש אינו נאכל מרוב מלח שבו עד ששורהו ומדיחו במים כעין בשר שמולחים להצניע וקשיא לר"ת דאטו הנהו אטמהתא דאימליחו בגידא דנשיא בי ריש גלותא בפרק גיד הנשה (לעיל דף צו:) דמייתי עלה מליח הרי הוא כרותח וכי נמלחו לאורחא וכן (לעיל דף קיא:) קערה שנמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח והיא פינכא דהוה בי רבי אמי וכן רב מרי דאימלח ליה בשר שחוטה בהדי טרפה בסמוך אטו כל הני הוו לאורחא או להצניע כפי' הקונטרס ואור"ת דכל מליחות שאנו עושין לקדרה חשיבי אין נאכלין מחמת מלחן מדפירש בהלכות גדולות דשיעור מליחה כשיעור צלייה משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי וכן משמע בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דקאמר טעמא דמעטיה קרא הא לאו הכי [הו"א] דם ליבעי מלח והא נפק ליה מתורת דם דאמר רב יהודה דם שמלחו אינו עובר עליו אלמא מליחת קדשים הוי אין נאכל מחמת מלחו מדפטר דם שמלחו כמו דם שבשלו דאמרינן התם דאין עובר עליו וקאמר התם רבה על מליחת קדשים וכן לקדרה אלמא למליחת קדרות צריך שלא יהו נאכלים מחמת מלחן(ה): **תרי** גללי דמלחא ומשפייה. שהדם נגרר אל המלח בשולים ואפילו למ"ד (לעיל דף קח:) אפשר לסוחטו אסור יש להתיר כאן ולא אמרינן מיד כשנוטף השומן מן הבשר נאסר מחמת דם המעורב בו ושוב לא יועיל לו תרי גללי דמלחא דכיון שהדם נפרש ממנו לגמרי אין נשאר בו טעם ואפילו משהו דלכך היו בקיאין בדבר (ג) המותר ולא דמי לאפשר לסוחטו דלעיל דהתם אין האיסור יוצא לגמרי אלא שמתבטל ועכשיו אין להתיר על ידי תרי גללי דמלחא לפי מה שפירש בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי אבל הרבה מלח פוסק כח הדם ואין אנו בקיאין בדבר שלא להרבות ושלא למעט:

דגים

מסורת הש"ס

א) שבת ד. לעיל יב. [עירובין לז.], ב) [פסחים עו.], ג) [לעיל צו: קיא: לקמן קיג. פסחים עו.], ד) נפ"א: הנקבים, ה) [ועי' תוס' לעיל יד. ד"ה ונסבין ותוס' מנחות כא. ד"ה דם ותוס' פסחים עד. ד"ה האי מולייתא].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קישות וכו' אבל סכין כצ"ל ותיבת לי נמחק: (ב) תוס' ד"ה אגב וכו' בירק שנפלט: (ג) ד"ה תרי וכו' בקיאין בדבר ומותר:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) הלכתא וכו' ומיהו ע"כ. נ"ב עי' מהרי"ם טיקטין ובשו"ת עבודת הגרשוני סי' קט"ו ודו"ק:

◆

מוסף רש"י

לכי תיכול עלה כורא דמלחא. בכלימותא אהדר ליה, כשתמדוד לי כור של מלח אומר לך טעמו של דבר (שבת ד. ובעירובין לז. ולעיל יב.) לישנא אחרינא לכשתאכל עליה כור של מלח לא תוכל להשותם זו לזו (שבת שם). דכמכא. כותח ואית ביה נסיובי דחלבא (פסחים עו.). מליח הרי הוא כרותח. ראה לעיל צו ב.

◆

רבינו גרשום

אבל קישות גריר ליה לפסקיה. כלומר גורד קישות במקום חתך ואח"כ מותר לאוכלה בכותח: קולסי דליפתא שרי. כלומר סכין שחתך בה בשר ופסק בה קולסא דליפתא שרי למיכליה בכותח דאין בה חורפא כל כך ולא בלע אבל דסילקא לא דבלע: ואי פתק בהו דליפתא כו'. כלומר סכין שחתך בה בשר וקודם שנחתך סלקא חתך בו דליפתא דמה שהיה בו טעם בשר בסכין העביר הליפתא אחרי כן שרי למיפסקיה סלקא ומיכליה בכותח: מהו לאנוחי כדא דמלחא. כלומר מילחא שמולחין בו בשר מהו לאנוחי גבי כדא דכמכא. כלומר כמכא עשוי הוא מחלב ומיבעיא ליה מי חיישינן אי מניחו גבי כדא דכמכא דלמא נפל (טפה) [מיניה] במילחא ומולח בו בשר ובלע הבשר חלב שבמלח: דחלא מאי. כלומר חלא שחולשין בו בשר: האי אית ליה איסורא בעיניה. כלומר במלח [איתא] איסורא בעיניה אבל בחלא ליתא לאיסורא בעיניה דנימס בחלא: ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא. חי נפל לא צלי ולא מבושל אבל מליח היה: הני מילי דאינו נאכל מחמת מלחו. כלומר דמלוח יותר מדאי דאין כל אדם יכול לאוכלו מפני מלח שבו: אבל האי נאכל מחמת מלחו. כלומר האי בר יונה לא היה מליח ביותר ולא בלע חי: והני מילי חי אבל צלי בעי קליפה. כלומר

עין משפט נר מצוה

פג א ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כד טוש"ע י"ד סי' צו סעיף ה:

פד ג (מיי' שם) ע"ש בכ"מ טוש"ע שם סעיף א:

פה ד (מיי' שם) ע"ש בכ"מ טוש"ע שם סעיף ה:

פו ה ו מיי' שם הל' כה וע"ש בהגהות ובכ"מ סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' צה סעיף ה:

פז ז מיי' שם הל' יח וע"ש בהגהות ובכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' צא סעיף ה:

פח ח ט י מיי' שם הל' יט טור ש"ע שם סעיף ז:

פט כ מיי' פ"ו שם הל' טז סמג לאוין קל טוש"ע י"ד סי' עו סעיף ה:

צ ל מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ו:

◆

לעזי רש"י

שנקטרוד"א
[שנקטירו"ד]. רווי-דם.

◆

רבינו גרשום (המשך)

דמחמת צלייה בלע: ואי מתבל בתבלי כוליה אסור. כלומר דמחמת תבלין בולע: הני מילי דאסמיק. כלומר דאסמיק הבשר מחיים שהכו הבהמה באותו מקום ונצרר הדם: והני מילי דאבריה. כלומר שהדם נקבה להלחם: והני מילי קלישתא אבל סמיכתא לא. כלומר אם הלחם קלוש ודאי הלך הדם בכל הלחם ופשט איסורו בכל אבל סמיכתא א) שעבר הלחם קולפו מלמעלה והשאר מותר: שמואל שרי להו לכלבא. כלומר הככר שחתך עליה בשר: שאני רב הונא דאנינא דעתיה. כלומר ודאי לכ"ע שרי אבל הוא לא יכיל למיכליה: אין מניחין כלי תחת הבשר. כלומר תחת השפוד בשעת צלייתו: משיעלה תמרתו. כלומר משיתחילו הפחמין ליקבוה תחתיו מפני שמנו: דלמא תתאה מיטוי עילאה לא מיטוי. כלומר תתאה דבקריב לאור נצלה כל צרכו וכלה אדמומית שבו אבל עליונה חתיכה שאינה קרובה לאור כל כך אימא עדיין לא כלה אדמומית שבו: אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתא. כלומר אין בו תקנה לשומן שמקבלין תחת השפוד עד שיזרוק בו בכלי מעט מלח שישכון הדם שבו למטה מן השומן: ובתר הכי שפי ליה. כלומר אחר שיהיה הדם למטה מן השומן יריקנו מכלי אל כלי השומן וישאר הדם בכלי ומה שיריק מכלי אל כלי הוא מותר דודאי אין בו דם:

א) נראה דצ"ל נתחוי לא עבר בכל הלחם יקולפו וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones